

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Национална установа за управување со
археолошкиот локалитет Стоби-Градско

Бр. 01-51/1

06.02. 2017 год.

**ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ
ЗА
ПРОЕКТИТЕ СОДРЖАНИ ВО ПРОГРАМА ЗА РАБОТА НА
НАЦИОНАЛНАТА УСТАНОВА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО
АРХЕОЛОШКИОТ ЛОКАЛИТЕТ СТОБИ
ЗА 2016 г.**

Период: 01.01 – 31.12.2016 г.

Дејност: Заштита на недвижно културно наследство

Стоби, февруари 2017

**ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ
ЗА
ПРОЕКТТЕ СОДРЖАНИ ВО ПРОГРАМА ЗА РАБОТА НА
НАЦИОНАЛНАТА УСТАНОВА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО
АРХЕОЛОШКИОТ ЛОКАЛИТЕТ СТОБИ
ЗА 2016 г.**

Период: 01.01 – 31.12.2016 г.

Дејност: Заштита на недвижно културно наследство

Стоби, февруари 2017

I. Проекти содржани во програмата за работа на Националната установа за управување со археолошкиот локалитет Стоби од областа на заштитата на недвижното културно наследство за 2016 г.

Министерството за култура учествува во финансирање на Годишната програма за работа на Националната установа за управување со археолошкиот локалитет Стоби (во натамошниот текст НУ Стоби) со Годишен договор бр. 34-1960/4 од 30.03.2016 г., со средства од Буџетот на Р. Македонија во вкупен износ од **4.550.000** (четири милиони петстотини и педесет илјади) денари, за реализација на следните проекти:

1. Непосредна заштита - реализација на проект „Конзервација, реставрација, реконструкција и археолошки доистражувања на објект римски театар во Стоби“, со вкупен износ од **1.600.000** (еден милион и шестотини илјади) денари.

2. Тековно одржување и партерно уредување на археолошкиот локалитет Стоби, со вкупен износ од **1.000.000** (еден милион) денари.

3. Археолошки истражувања на комплексот околу Храмот на Изида во Стоби, со вкупен износ од **350.000** (трестотини и педесет илјади) денари.

4. Непосредна заштита – реализација на проект „Конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби-завршна фаза“, со вкупен износ од **600.000** (шестотини илјади) денари.

5. Изготвување на проектна документација за заштитна конструкција и презентација на Епископската базилика во Стоби, со вкупен износ од **1.000.000** (еден милион) денари.

* * *

1. За материјални трошоци за реализација на Програмата на konto 464990 се одобрени **200.000** (двестотини илјади) денари.

2. За електрична енергија на konto 421110 се одобрени **600.000** (шестотини илјади) денари.

3. За други комунални услуги на konto 421190 се одобрени **60.000** (шеесет илјади) денари.

Со Анекс на Годишниот договор бр. _____ финансиските средства за реализација на наведените проекти во текот на 2016 г. изнесува **4.250.000** (четири милиони двеста и педесет илјади) денари и тоа за следните проекти:

1. Непосредна заштита - реализација на проект „Конзервација, реставрација, реконструкција и археолошки доистражувања на објект римски театар во Стоби“, со вкупен износ од **1.600.000** (еден милион и шестотини илјади) денари.

2. Тековно одржување и партерно уредување на археолошкиот локалитет Стоби, со вкупен износ од **1.000.000** (еден милион) денари.

3. Археолошки истражувања на комплексот околу Храмот на Изида во Стоби, со вкупен износ од **350.000** (тристотини и педесет илјади) денари.

4. Непосредна заштита – реализација на проект „Конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби-завршна фаза“, со вкупен износ од **600.000** (шестотини илјади) денари.

5. Изготвување на проектна документација за заштитна конструкција и презентација на Епископската базилика во Стоби, со вкупен износ од **700.000** (седумстотини илјади) денари.

* * *

1. За материјални трошоци за реализација на Програмата на konto 464990 се одобрени **250.000** (двеста и педесет илјади) денари. Финансискиот извештај (Образец бр. 3) е во прилог.

2. За електрична енергија на konto 421110 се одобрени **667.700** (шестотини шеесет и седум илјади и седумстотини) денари. Финансискиот извештај (Образец бр. 4) е во прилог.

3. За други комунални услуги на konto 421190 се одобрени **50.000** (педесет илјади) денари. Финансискиот извештај (Образец бр. 4) е во прилог.

1. Име на проектот: Непосредна заштита - реализација на проект „Конзервација, реставрација и реконструкција и археолошки доистражувања на објект римски театар во Стоби“

- Носител на проектот: НУ Стоби

- Финансиски средства: Министерство за култура

За реализација на проектот се одобрени вкупно 1.600.000 (еден милион и шестотини илјади) денари.

- Решение бр. 34-1960/12 од 23.05.2016 г., за преведување средства во износ од 1.120.000 (еден милион сто и дваесет илјади) денари;

- Решение бр. 31-1960/25 од 21.12.2016 г., за преведување средства во износ од 415.792 (четиристотини и петнаесет илјади седумстотини деведесет и два) денари;

- Решение бр. 31-1960/27 од 21.12.2016 г., за преведување средства во износ од 64.208 (шеесет и четири илјади двесте и осум) денари;

- *Временска рамка и динамика на реализација на археолошките доистражувања на театарот во Стоби:*

- Заштитните археолошки истражувања на театарот се одвиваа во период од 11.04. до 30.06.2016 г.
- Работите на непосредна заштита: конзервација и реставрација на источната половина на *ima savea* на Театарот се одвиваа во период од 01.06. до 15.11.2016 г.

- *Стручен тим за реализација на заштитни археолошки доистражувања на објект римски театар во Стоби:*

- м-р Гоце Павловски, со стручно звање виш кустос-археолог, на работно место кустос во НУ Стоби, стручен раководител.

- Димитар Николовски, документатор-археолог, НУ Стоби, член.

- Раде Атанасов, археолог, надворешен соработник, ЛУ Музеј и галерија, Кавадарци, член.

- Филип Витанов, студент на Архитектонски факултет, надворешен соработник, технички документатор.

- Замир Мехмеди, документатор-техничар, НУ Стоби, член.

- Во проектот учествуваа општи работници.

- *Дозвола за вршење археолошки истражувања, инспекциски надзор:*

- Програма бр. 08-126/1 од 31.03.2016 г. за заштитни археолошки истражувања на Театарот во Стоби-2016 г., во рамки на проект: Конзервација, реставрација, реконструкција и археолошки доистражувања на театарот во Стоби, изработена од НУ Стоби е доставена до УЗКН.

- Барање за добивање дозвола за археолошки истражувања бр. 08-126/2 од 31.03.2016 г. доставено до УЗКН.
- Дозвола за вршење заштитни археолошки истражувања на објект Театар, издадена од УЗКН со УП бр. 08-326 од 08.04.2016 г. за периодот од 11.04. до 30.06.2016 г.
- Известување за откажување од право на жалба бр. 08-126/4 од 13.04.2016 г. доставено до УЗКН.
- Записник ИП 1 бр. 12-42 од 17.05.2016 г. и Заклучок ИП 1 бр. 12-42 од 20.05.2016 г. од извршен вонреден инспекциски надзор над заштитно археолошко истражување на објект Театар во Стоби.
- Извештај од извршените заштитни археолошки истражувања на Театарот бр. 08-126/12 од 09.11.2016 г. е доставен до УЗКН.

*- Стручен тим за продолжување на работите на конзервација, реставрација, реконструкција на источната половина на *ima saeva* на римскиот театар во Стоби:*

- Со Решение бр. 09-166/1 од 03.05.2016 г. НУ Стоби формираше стручен тим за изведување на работи на конзервација, реставрација и реконструкција на источната половина на *ima saeva* на театарот во состав:
 - д.и.а. Никола Шентевски, конзерватор советник
 - проф. д-р Трајче Нацев, овластен конзерватор со лиценца, УГД – Штип
 - м-р Гоце Павловски, виш кустос-археолог, НУ Стоби
 - Филип Витанов, студент на Архитектонски факултет, надворешен соработник
 - Тони Михајлов, мајстор-препаратор, Завод и Музеј Штип
- Со Решение бр. 09-166/7 од 02.06.2016 г. за изменување и дополнување на Решението за формирање стручен тим, за раководител на работите на непосредна заштита е именуван д-р Трајче Нацев, лиценциран конзерватор за недвижно културно наследство.

- Одобренија, извештаи, надзор, инспекциски надзор:

- Извештај бр. 09-158/1 од 25.04.2016 г. од извршени конзерваторско-реставраторски работи на објект Театар за 2015 г., изработен од НУ Стоби е доставен до УЗКН.
- Извештај бр. 08-61/1 од 29.01.2016 г. од извршен конзерваторски надзор за извршени конзерваторско-реставраторски работи на објект Театар за 2015 г. е доставен до НУ Стоби и УЗКН.
- Барање за продолжение на конзерваторско одобрение бр. 09-166/3 од 03.05.2016 г. е доставено до УЗКН.
- Дополнително конзерваторско одобрение УП бр. 08-480 од 25.05.2016 г. е издадено од УЗКН.
- Известување бр. 09-166/6 од 02.06.2016 г. за откажување од правото на жалба е доставено до УЗКН.

- Известување бр. 09-166/8 од 02.06.2016 г. за продолжување на работите на непосредна заштита на објект Театар е доставено до НКЦ, со барање за назначување конзерваторски надзор.
- Со Решение бр. 08-61/3 од 02.06.2016 г. од НКЦ, за конзерваторски надзор е назначена Васка Калеова, археолог, виш конзерватор.
- Известување бр. 09-166/9 од 02.06.2016 г. за продолжување на работите на непосредна заштита на објект Театар е доставено до УЗКН.
- Записник ИП1 бр. 12-89 од 20.07.2016 г. од извршен инспекциски надзор на 19.07.2016 г. и Заклучок ИП1 бр. 12-89 од 21.07.2016 г. е доставен од страна на УЗКН.
- Стручно мислење бр. 09-166/14 од 10.08.2016 г. за санација и зајакнување на дел од сводот од конструкцијата на источната половина на централниот циркуларен коридор на римскиот театар во Стоби, изготвено од проф. д-р Предраг Гавриловиќ.
- Извештај бр. 03-166/18 од 27.09.2016 г. од ГЕИНГ Кребс унд Кифер Интернешнл и др. ДОО изврши испитување на тулите во рамки на проектот.

- За реализација на непосредната заштита на проектот за конзервација, реставрација, реконструкција на источната половина на ita savea на римскиот театар се спроведени следните постапки за јавни набавки:

- Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 01/16 за набавка на рачно работени керамички тули. Склучен Договор бр. 05-3/22 од 07.03.2016 г. со Технокс ДОО увоз-извоз, Неготино на вкупен износ 354.000 (тристотини педесет и четири илјади) денари, со вклучен ДДВ.
- Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 02/16 за набавка на градежни материјали. Склучен Договор бр. 05-4/28 од 30.03.2016 г. со Градител ДОО Штип на вкупен износ од 281.430 (двеста осумдесет и една илјада четиристотини и триесет) денари со вклучен ДДВ.
- Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 04/16 за набавка на прехранбени продукти наменети за стручната екипа во текот на реализацијата на проектот. Склучен Договор со ДТУ „ТД-ТД“ Кавадарци бр. 05-12/32 од 25.03.2016 г. Од наведениот проект, за оваа намена се предвидени 70.000 (седумдесет илјади) денари, кои се исплатени.

- Наративен извештај:

Театарот во Стоби еден од најзначајните и најдобро сочувани јавни градби од римскиот период во Стоби, кој бил изграден во раниот 2 век од н.е. и бил во функција до доцниот 4 век. Западната половина од гледалиштето е откриена во 30-тите години на минатиот век. Истражувањата продолжиле во 60-тите и 70-тите години на минатиот век, а во 90-тите се изведени делумни конзерваторски зафати на скенската зграда. Во текот на капиталниот проект за

истражувања на археолошкиот локалитет Стоби започна целосното откривање на театарот со цел негова соодветна заштита, односно преземање на конзерваторски и реставраторски зафати како и делумна реконструкција, со цел негова соодветна презентација пред јавноста и ставање во функција за одржување на културни манифестации од разен карактер. Интензивните истражувања во 2009-2010, 2012-2015 г. беа насочени кон откривање на источната половина на гледалиштето и скенската зграда, кои ги потврдија сомнежите дека градбата се наоѓа во многу лоша состојба. Оштетувањата се предизвикани заради реупотреба на мермерните седишта во другите градби од доцноантичкиот период (најмногу во одбранбениот бедемски ѕид и Епископската базилика), скромните живеалишта подигнати во текот на 5 и 6 век од н.е. и повторно во средниот век помеѓу радијалните и циркуларните ѕидови на субструкцијата, долготрајната изложеност на ѕидовите на атмосферските влијанија по нивното откривање што го забрза процесот на распаѓање, заради што се преземени итни мерки за заштита. Од 2013 г. се започнати мерки на непосредна заштита, односно за конзервација и реставрација паралелно со археолошките истражувања.

Во периодот април-јуни 2016 г. се изведуваа заштитни археолошки истражувања во источната половина на централниот циркуларен коридор и источниот радијален коридор. Целта на истражувањата е откривање и документирање на културните слоеви и архитектонските остатоци во двата коридори од периодот на 1 и 2 век од н.е., па оттука и истражувањата се во правец на откривање на темелните зони на објектот кои дадоа вредни информации за фазите на изградба. Особено значајно откритие преставуваат остатоците на системот за дренажа на објектот, откриен под подовите во коридорите, кој служел за одвод на атмосферската вода од оркестрата. Паралелно со истражувањата се создава техничка документација од текот на истражувањата (исцртување на архитектонски основи, пресеци и изгледи на субструкцијата на театарот), но во исто време се подготвува техничка документација за постојната состојба на горниот дел од гледалиштето (*summa cavea*) каде се планира да продолжат истражувањата и конзерваторските зафати следната година.

Во текот на истражувањата се откриени фрагментирани керамички садови и монети. Обработката на материјалот и теренската документација од истражувањата се во тек.

Со заштитините археолошки истражувања се создадоа услови за продолжување на конзерваторско-реставраторските работи на двата циркуларни ѕидови и сводот на централниот циркуларен коридор. Предвидените конзерваторски зафати започнаа на почетокот од јуни со подготвителни активности од селекција и пренесување на камен, гасење на вар и поставување на опремата и материјалот на терен. Реставрацијата на сводот започна со поставување на скеле и дрвени реминати во продолжение на делот од сводот кој беше реставриран во 2015 година. Со чистење на страните од сводот и отстранувањето на дерутираниот градежен материјал, просторот беше максимално подготвен за работа. На почетокот беа реставрирани околу 10,5 метри во должина од сводот по што скелето беше

поместено за наредните околу 12,5 метри. По зидањето на сводот во должина од околу 23 метри, на површината беше поставен заштитен слој од малтер со хидрофоб 21, со што беше спречено понирањето на вода низ сводот. По реставрацијата на сводот кон исток од спојот со централниот радијален коридор, започна чистењето на површината на сочуваниот дел од сводот над спојот на двата споменати коридори и во правец кон запад. Западно од спојот беа отстранети лежишата за седишта и директно над сводот кој е во добра состојба, беше поставен заштитен слој од малтер, песочници и хидрофоб 21. Според стручното мислење на проф. д-р Предраг Гавриловиќ за санација и зајакнување на сочуваниот дел од сводот над централниот циркуларен коридор, беше ангажирано стручното лице Добре Тасевски, дипломиран градежен инженер со овластување А. Пред отпочнување на работата беа набавени специфични градежни материјали употребени за конзервација на сочуваниот дел од сводот. Зафатот опфаќаше поставување на скеле, чистење на оштетените делови, затворање на процепите и покривање на површината на сводот со слој малтер на база на вар со оставање на отвори за инјектирање. Потоа сводот беше инјектиран по што површината на сводот беше премачкана. По консолидацијата на средството, на површината беше нанесена епоксидна смола и ситен кварцен песок. Врз тенкиот слој епоксид беа нанесени неколку ленти на карбонско фибер платно кои се преклопуваат на рабовите и покриваат површина од околу 10 м². Платното беше покриено со уште еден тенок слој на малтер на база на вар.

Финансискиот извештај (Образец 3) за досегашната реализација на проектот е во прилог.

2. Име на проект: „Тековно одржување и партерно уредување на археолошкиот локалитет Стоби“.

- *Носител на проектот:* НУ Стоби

- *Финансиски средства:* Министерство за култура

За реализација на проектот се доделени вкупно 1.000.000 (еден милион) денари.

- Решение бр. 34-1960/13 од 23.05.2016 г. за преведување средства во износ од 700.000 (седумстотини илјади) денари.

- Решение бр. 31-1960/23 од 21.12.2016 г. за преведување средства во износ од 251.687 (двесте педесет и една илјада шестотини осумдесет и седум) денари.

- Решение бр. 31-1960/28 од 21.12.2016 г. за преведување средства во износ од 48.313 (четириесет и осум илјади триста и тринаесет) денари.

- *Временска рамка и динамика на реализација:* во текот на 2016 г.

- *За реализација на проектот за Тековно одржување и партерно уредување на археолошкиот локалитет Стоби се спроведени следните постапки за јавна набавка:*

- Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 12/16 за набавка на метален синцир за оградување на презентираниите градби. Склучен Договор бр. 05-51/36 од 18.04.2016 г. со ДТПУ СА-СА Инженеринг ДООЕЛ експорт-импорт Скопје на вкупен износ од 108.560 (сто и осум илјади петстотини и шеесет) денари, со вклучен ДДВ.

- Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 09/16 за набавка на прозори, врата и стакла за опремување на двете чувари на локалитетот. Склучен Договор бр. 05-41/29 од 06.04.2016 г. со ЈАН ПЛАСТ – ДВ ДОО Кавадарци на вкупен износ од 41.890 (четириесет и една илјада осумстотини и деведесет) денари со вклучен ДДВ.

- Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 06/16 за набавка на моторен бензин и течен гас за потребите на косилките и службеното возило. Склучен Договор бр. 05-31/12 од 17.02.2016 г. со Макпетрол АД Скопје со проценета вредност до исполнување на вкупен износ од 300.000 (трестотини илјади) денари, без вклучен ДДВ. Од наведениот проект за оваа намена се реализирани 60.000 (шеесет илјади) денари.

- Наративен извештај

Археолошкиот локалитет Стоби во рамки на бедемите зафаќа површина од 26 хектари. Во моментот на локалитетот се презентирани и достапни за посетители вкупно 24 објекти заедно со улиците, и две базилики надвор од градските сидини. Останатиот дел од локалитетот е некултивирана тревна површина.

Во текот на целата година за одржување на археолошкиот локалитет Стоби во зависност од потребите беа ангажирани општи работници и хигиеничар.

Одржувањето на локалитетот подразбира секојдневно чистење на вегетацијата во и околу градбите и патеките на движење и надворешната страна на градските сидини, косење на тревата во презентираниите градби и на целата површина на локалитетот, постојано метење и чистење на презентираниите мозаици.

Во одржување на археолошкиот локалитет Стоби спаѓа и одржување на хигиената на локалитетот: секојдневно чистење на корпите за отпадоци, тоалетите на влезот во локалитетот, како и информативните табли пред презентираниите објекти.

Општите работници ангажирани на одржување на локалитетот на почетокот на април ги отвораат мозаиците за посетители, односно го отстрануваат слојот од 30-40 см песок кој ги штити во текот на зимските месеци. На крајот од месец октомври ги покриваат мозаиците со слојот од 30-40 см песок кој ги штити од мраз во текот на зимските месеци.

Песокот се складира во близина на мозаиците заштитен со најлони и редовно се прска со средства за уништување на коров.

Во рамки на проектот во месеците јануари-јуни се ангажирани:

- 5 лица општи работници за одржување на локалитетот.

- 1 хигиеничар за одржување на хигиена на локалитетот и во службените простории на НУ Стоби.

Согласно усвоеното во Годишната програма за работа на установата за 2016 г., во рамки на проектот, по горенаведените спроведени постапки за јавни набавки се изврши набавка на метален синцир во должина од 1400 м за оградување на дел од презентираниите градби на локалитетот, кои ја заменуваат досегашната ограда од жица, која беше незабележлива, несоодветна и небезбедна за објектите и за посетителите. Бидејќи се работи за оградување на простор на отворено изложен на атмосферски влијанија, беше одлучено дека најсоодветно би било да се поврзат металните прачки со синцир, кој исто така ќе се исфарба со црна боја за да се вклопи во амбиентот, но е доволно видлив за да ги спречи несовесните посетители да влегуваат внатре во градбите или пак да се движат по сидовите, со што може да се повредат или да предизвикаат оштетувања.

Исто така, согласно усвоеното во Годишната програма за работа на установата се изврши набавка на нови прозорци, врати и стакла, како и ламинат на подовите за обнова на двете чуварски куќички на локалитетот, во насока кон подобрување на условите за работа на чуварската служба на археолошкиот локалитет Стоби.

Горивото е наменето за косилките за одржување на тревните површини на локалитетот и за службеното возило на НУ Стоби, марка Kia Picanto со регистарски таблички VE 356 CC.

Во рамки на проектот, извршен е редовен сервис на апаратите за противпожарна заштита, отстранување на дефект од електричната инсталација, резервни делови и хтз опрема за косилките и материјали за разни поправки.

За подобрување на презентацијата на археолошкиот локалитет Стоби, испечатен е билборд на церада со реклама на локалитетот, поставен на паркингот на самиот влез.

Финансискиот извештај (Образец 3) за реализација на проектот е во прилог.

3. Име на проект: „Археолошки истражувања на комплексот околу Храмот на Изиде во Стоби“.

- *Носител на проектот:* НУ Стоби

- *Финансиски средства:* Министерство за култура

За реализација на проектот се одобрени вкупно 350.000 (тристотини и педесет илјади) денари.

- Решение бр. 34-1960/16 од 23.05.2016 г. за преведување на средства во износ од 200.000 (двеста илјади) денари.

- Решение бр. 34-1960/19 од 05.09.2016 г. за преведување на средства во износ од 100.000 (сто илјади) денари.

- Решение бр. 31-1960/26 од 21.12.2016 г. за преведување на средства во износ од 50.000 (педесет илјади) денари.

- *Временска рамка и динамика на реализација:* 11.04. – 30.05.2016 г.

- *Стручен тим за реализација на систематски археолошки истражувања на комплексот Храм на Изида во Стоби:*

- м-р Силвана Блажевска, виш кустос-археолог, НУ Стоби, стручен раководител

- м-р Јован Радњански, кустос-археолог, НУ Стоби, член

- м-р Златко Кованчалиев, виш кустос-археолог, НУ Стоби, член

- Замир Мехмеди, документатор-техничар, НУ Стоби, член

- Од 05.05.2016 г. кон стручниот тим се приклучува Милена Решкова, кустос-нумизматичар, НУ Стоби.

Во проектот учествуваат општи работници.

- *Дозвола за археолошки истражувања, инспекциски надзор:*

- Програма бр. 08-127/1 од 31.03.2016 г. изработена од НУ Стоби за вршење на систематски археолошки истражувања на комплексот Храм на Изида во Стоби е доставена до УЗКН.
- Барање за добивање дозвола за археолошки истражувања бр. 03-127/2 од 31.03.2016 г. доставено до УЗКН.
- Дозвола за вршење систематски археолошки истражувања на комплексот Храм на Изида во Стоби, издадена од УЗКН со УП бр. 08-328 од 08.04.2016 г.
- Известување за откажување од право на жалба бр. 08-127/4 од 13.04.2016 г. доставено до УЗКН.
- Записник ИП 1 бр. 12-41 од 20.05.2016 г. и Заклучок ИП 1 бр. 12-41 од 20.05.2016 г. од УЗКН од извршен вонреден инспекциски надзор на систематско археолошко истражување на комплексот Храм на Изида во Стоби.
- Извештај бр. 08-127/14 од 10.10.2016 г. од извршените систематски археолошки истражувања на комплексот околу храмот на Изида е доставен до УЗКН.

- *За реализација на проектот за археолошки истражувања на комплексот околу Храмот на Изида се спроведени следните постапки за јавна набавка:*

• Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 04/16 за набавка на прехранбени продукти наменети за стручната екипа во текот на реализацијата на проектот. Сключен Договор со ДТУ „ТД-ТД“ Кавадарци бр. 05-12/32 од 25.03.2016 г. Од наведениот проект, за оваа намена се предвидени 50.000 (педесет илјади) денари.

- *Наративен извештај:*

Храмот со хипогеум, односно Храмот на Изида е откриен во 2008, целосно истражен и конзервиран во 2012 г. Откривањето на мермерната скулптура на египетската божица Изида, конечно го реши проблемот со неговата дедикација. Станува збор за римски тип храм изграден во раниот 2 век од н.е., подигнат на висок подиум, кој припаѓа на типот тетрастил простилос, со наос и пронаос до кој водат девет скалила и две засводени подземни простории во кои се одвивале мистериските иницијациони ритуали посветени на египетската божица Изида. Горната конструкција на храмот е сосема разрушена во средината на 5-от век, а од неа се останати само мермерните елементи на ентаблатурата. Храмот на Изида во Стоби е единствениот од ваков вид на територијата на Р. Македонија со исклучително значење.

Уште со истражувањата во 2009-2010 г. беше јасно дека објектот е дел од поширок комплекс во кој храмот зазема централно место. Имено, околу теменос ѕидот на храмот се распоредени повеќе простории кои затвораат голем комплекс кој зафаќа површина од околу 2000 м². Просториите се градени од камен врзан со варов малтер, на места со наизменична употреба на тули во opus mixtum, карактеристичен за градбите од 1-3 век од н.е., меѓусебе одвоени со поплочени коридори. Источно од храмот се наоѓа апсидална градба која се состои од една просторија со влез на северозапад и полна апсида на југоисток со димензии: 7.5 м x 9.5 м, која е во тесна врска со ритуалите кои се одвивале во храмот. Примери за цели комплекси околу храмовите на Изида има на повеќе места во регионот на Медитеранот, но засега најблиските паралели ги среќаваме во Помпеи и Тесалоника. Досегашните истражувања покажаа дека комплексот бил изграден истовремено со храмот, но ја задржал својата примарна функција до средината на 5 век. Потоа, во периодот на 5 и 6 век целиот комплекс заедно со храмот е претворен во станбен комплекс, со повеќе фази на употреба.

Истражувањата во 2016 г. продолжија источно од храмот, каде се отстранети вкупно шест контролни профили високи по 2-2,5 м, кои ја завршија својата функција и заради висината се веќе опасни. Исто така, се вршеа истражувања на пет квадрати со димензии 5x5 м, кои ги опфаќаат двете источни простории каде се истражени рушевинскиот слој со подните нивоа од 6-от век, кои пак се нарушени со отпадни јами од средновековниот период. Се истражуваа и 3 квадрати југоисточно од храмот до стилобатниот ѕид за страничниот трем, каде исто така беа документирани слоеви од 6-от век кои припаѓаат на скромни живеалишта.

Истражувањата се завршени, но во тек е обработката на откриениот материјал и подготовката на теренската документација. Досега се откриени бројни фрагменти од керамички и стаклени садови, монети и други предмети изработени од разни видови метал.

Финансискиот извештај (Образец 3) за реализација на проектот е во прилог.

4. Име на проект: „Конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби-завршна фаза“

- Носител на проектот: НУ Стоби

- Финансиски средства: Министерство за култура

За реализација на проектот се одобрени вкупно 600.000 (шестотини илјади) денари.

- Решение бр. 34-1960/14 од 23.05.2016 г. за преведување на средства во износ од 420.000 (четирестотини и дваесет илјади) денари.

- Решение бр. 31-7514/1 од 30.06.2016 г. за преведување на средства во износ од 670 (шестотини и седумдесет) денари, пренесена обврска за 2015 г.

- Решение бр. 34-1960/22 од 03.11.2016 г. за преведување на средства во износ од 50.000 (педесет илјади) денари.

- Решение бр. 31-1960/24 од 21.12.2016 г. за преведување на средства во износ од 130.000 (сто и триесет илјади) денари.

Проектот е кофинансиран од приходи од донации на НУ Стоби, од сметка на донации 180106135278512, со средства во висина од 180.732 (сто осумдесет илјади седумстотини триесет и два) денари, во рамки на Меѓународна работилница за конзервација на римски мозаици.

- *Временска рамка и динамика на реализација:*

Проектот се одвива во неколку етапи во текот на 2016 г.:

- изведување заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика се одвиваше во месец април, од 11.04. до 30.04. 2016 г.;

- конзерваторско-реставраторски зафати на мозаикот започнаа во месец мај 2016 г.;

- во рамки на конзерваторско-реставраторски зафати на мозаикот се одвиваше Меѓународната работилница за конзервација на римски мозаици во период од три недели во месец јуни, од 06.06. до 24.06.2016 г.;

- враќањето на мозаикот во оригиналната позиција во нартексот на Епископската базилика се одвиваше во месец август.

- Записник ИП1 бр. 12-93 од 20.07.2016 г. од извршен инспекциски надзор на 19.07.2016 г. и Заклучок ИП1 бр. 12-93 од 21.07.2016 г. е доставен од УЗКН.

- Извештај бр. 08-125/27 од 01.08.2016 г. од извршените заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика е доставен до УЗКН.

- Извештај бр. 09-125/34 од 19.11.2016 г. од извршени конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби е доставен до УЗКН.

- *Стручен тим за изведување заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика:*

- м-р Силвана Блажевска, виш кустос-археолог, НУ Стоби, стручен раководител.

- Милена Решкова, кустос-нумизматичар, НУ Стоби.

- Замир Мехмеди, документатор-техничар, НУ Стоби, член.

Во проектот учествува неколку општи работници.

- *Дозвола за археолошки истражувања, инспекциски надзор:*

- Програма бр. 08-125/2 од 31.03.2016 г. изготвена од НУ Стоби за изведување заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика, доставена до УЗКН.
- Барање за добивање дозвола за археолошки истражувања бр. 08-125/3 од 31.03.2016 г. доставено до УЗКН.
- Дозвола за вршење заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика издадена од УЗКН со УП бр. 08-327 од 08.04.2016 г.
- Известување за откажување од право на жалба бр. 08-125/6 од 13.04.2016 г. доставено до УЗКН.
- Барање бр. 09-125/18 од 01.06.2016 г. од НУ Стоби за продолжување на Дозволата за заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика за период од 06.06. до 19.06.2016 г.
- Известување бр. 08-125/21 од 13.06.2016 г. за повлекување на барањето за продолжување на Дозволата за заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика со образложение е доставено до УЗКН.
- Извештај бр. 08-125/27 од 01.08.2016 г. од извршените заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика е доставен до УЗКН.

- *Стручен тим за продолжување на конзерваторско-реставраторските работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика.*

За реализација на проектот, директорот на НУ Стоби донесе Решение бр. 09-125/1 од 30.03.2016 г. за формирање на стручен тим за продолжување на конзерваторско-реставраторските работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика – завршна фаза, во состав:

- Томе Филов, овластен конзерватор за мозаик, надворешен соработник, раководител на проектот.

- м-р Мишко Тутковски, археолог - документатор, НУ Стоби, овластен конзерватор за мозаик, член.

- Гоце Ефтимов, надворешен соработник, член.

- Илија Бошковски, надворешен соработник се приклучи на стручниот тим од 05.05.2016 г.

- *Одобренија, стручна контрола, стручен надзор, извештаи:*

- Барање за продолжение на конзерваторско одобрение бр. 09-125/4 од 06.04.2016 г. доставено до УЗКН.
- Извештај од конзерваторски надзор бр. 08-253/1 од 09.05.2016 г. за изведените работи заклучно со 2015 г. изготвен од назначен надзор од НКЦ е доставен до УЗКН.
- Дополнително конзерваторско одобрение УП бр. 08-363 од 13.05.2016 г. издадено од УЗКН за вршење (продолжување) на работите на непосредна заштита - конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби (завршна фаза).
- Известување за откажување од право на жалба бр. 09-125/13 од 19.05.2016 г. доставено до УЗКН.
- Известување бр. 09-125/14 од 19.05.2016 г. за продолжување на работите на непосредна заштита: конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби (завршна фаза), доставено до УЗКН.
- Известување бр. 09-125/15 од 19.05.2016 г. за продолжување на работите на непосредна заштита: конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби (завршна фаза) и барање за назначување конзерваторски надзор е доставено до НКЦ.
- Со Решение бр. 08-253/3 од 23.05.2016 г. за конзерваторски надзор е назначен Јани Антонијев, вајар - советник од НКЦ.
- Записник ИП1 бр. 12-93 од 20.07.2016 г. од извршен инспекциски надзор на 19.07.2016 г. и Заклучок ИП1 бр. 12-93 од 21.07.2016 г. е доставен од УЗКН.
- Извештај бр. 09-125/34 од 19.11.2016 г. од извршени конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби е доставен до УЗКН.

- *За реализација на проектот за конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика се спроведени следните постапки за јавна набавка:*

- Јавна набавка, постапка со барање за прибирање понуди бр. 03/16 во два дела за набавка на конзерваторски материјали и опрема за реализација на проектот. Склучен Договор бр. 05-5/31 од 10.03.2016 г. со

Пехар ДОО Скопје на вкупен износ 328.630 (тристотини дваесет и осум илјади шестотини и триесет) денари, со вклучен ДДВ.

- *Наративен извештај:*

Завршната фаза од проектот „Конзерваторско-реставраторски работи на мозаикот во нартексот на Епископската базилика во Стоби“, подразбира враќање на конзервираните фрагменти од мозаикот во оригинална положба во нартексот на Епископската базилика. За таа цел, согласно Основниот проект треба да се подготви подлога од хоросан малтер поставена на тампон од набиени камења, врз која се поставуваат фрагментите мозаик. За посочената подлога треба да се подготви просторот на нартексот, односно да се спушти сегашното ниво најмногу до 1 м во длабочина, да се израмни, а дури потоа да се поставува предвидениот тампон. За таа цел беа спроведени заштитни археолошки истражувања, во текот на кои под остатоците од подлогата за извадениот мозаик, беше откриена постара подлога изведена од хоросан малтер и расфрлени парчиња од мозаик. Овие фрагменти всушност се остатоци од постариот мозаик кој го украсувал нартексот и кој е скоро целосно уништен во земјотрес. Имено, истражувањата покажаа дека целата источна половина на постариот мозаик заедно со подлогата е прекршена и пропадната за скоро 1 м. Постариот мозаик не е сочуван, освен некои мали парчиња, од причини што тесерите во најголем дел биле реупотребени во новиот мозаик, кој е предмет на конзерваторските работи. Во текот на заштитните истражувања, покрај големиот број расфрлени тесери беа откриени неколку бронзени монети и голем број мермерни одбитоци – остатоци од материјал за тесери, со кои е пополнета подлогата за новиот мозаик.

Побараното продолжение 09-125/18 од 01.06.2016 г. за продолжување на Дозволата за заштитни археолошки истражувања во нартексот на Епископската базилика за период од 06.06. до 19.06.2016 г. е повлечено заради донесена взаемна одлука со конзерваторскиот тим да не се вршат натамошни ископувања, туку просторот да се пополни и да се израмни за поставување малтерна подлога за враќање на мозаикот.

По завршените заштитни археолошки истражувања просторот на нартексот, ископаната земја беше вратена назад и врз неа е изведена подлога од хоросан малтер поставена на тампон од набиени камења. Подлогата ја изведоа овластени конзерватори, општи работници и еден препаратор.

Конзерваторско-реставраторските работи на мозаикот продолжија во месец мај, со чистење на стариот, уништен малтер на реверсната страна на преостанатите 21 фрагмент и нивно лиење на нова малтерна подлога и поставување на алуминиумско саќе. Во текот на месец мај беа исчистени и излиени вкупно 4 фрагменти, додека пак во рамки на Меѓународната работилница за конзервација на римски мозаици во период од три недели од 07.06. до 26.06.2015 г. беа исчистени и излиени уште 3 фрагменти.

Конзерваторско-реставраторските работи на мозаикот продолжија во месец август. Конзервираните мозаични фрагменти поставени на алуминиумско саќе беа вратени во нивната оригинална положба. Тие се фиксирани за малтерната подлога со алуминиумски Г профили, додека пак празните простори се исполнети со малтер. Потоа е извршено спојување на фрагментите и ретуш, односно пополнување на отпаднатите тесери за време на конзерваторскиот процес.

Финансискиот извештај (Образец 3) за реализација на проектот е во прилог.

5. Име на проект: „Изготвување на проектна документација за заштитна конструкција и презентација на Епископската базилика во Стоби“.

- Носител на проектот: НУ Стоби

- Финансиски средства: Министерство за култура

За реализација на проектот се одобрени вкупно 700.000 (седумстотини илјади) денари.

- Решение бр. 34-1960/17 од 23.05.2016 г. за преведување на средства во износ од 700.000 (седумстотини илјади) денари.

- Стручен тим:

Решение бр. 09-110/3 од 04.11.2015 г. за изготвување Проектна програма за конкурс за идејно решение за изведба на заштитна покривна конструкција и презентација на Епископската базилика:

- проф. д-р. Тихомир Стојков, д-р, надворешен соработник, претседател.

- проф. д-р Предраг Гавриловиќ - д-р, надворешен соработник, член.

- Лидија Марковска, д-р, надворешен соработник, член.

- м-р Гоце Павловски, виш кустос-археолог, НУ Стоби.

- м-р Мише Тутковски, археолог - документатор, НУ Стоби, член.

- Проектна документација:

- Проектна програма бр. 09-134/2 од 14.04.2016 г. за Конкурс за идејно решение за заштитна покривна конструкција и презентација на комплексот Епископски базилики на археолошкиот локалитет Стоби

- Одлука бр. 05-134/1 од 04.04.2016 г. за Конкурс за избор на идејно решение бр. 1/16, со жири комисија во состав:

- проф. д-р Јасмина Хациева Алексиевска, д-р, претседател

- проф. д-р Предраг Гавриловиќ, д-р, член.

- Никола Шентевски, д-р, конзерватор советник, член

- м-р Зоран Павлов, историчар на уметност, член

- м-р Гоце Павловски, виш кустос, археолог, член.

- Извештај бр. 05-134/7 од 27.06.2016 г. од жири комисијата за рангирање на доставените трудови.

- *Наративен извештај:*

Комплексот Епископски базилики со крстилница на археолошкиот локалитет Стоби со сите свои архитектонски фази и декоративни елементи претставува најзначаен комплекс градби кои датираат од ранохристијанскиот период, не само во Стоби, туку и пошироко. Покривната конструкција која е поставена врз наосот на Големата Епископска базилика во 1986 година е изработена од челична конструкција фиксирана во самите ѕидови на црквата, покриена со ребрести лимени табли е веќе дотраена и кородирана, заради што повеќе штети, отколку што заштитува. Воедно, заради големата висинска разлика меѓу двете презентирани базилики, каде воопшто не е решен пристапот и патеките за движење за посетители, во моментот Комплексот Епископски базилики со крстилница е ризичен за посетителите.

Во рамки на усвоената Годишна програма за работа на НУ Стоби за 2016 г. е отпочната проектна документација за поставување на нова заштитна конструкција и решавање на презентацијата на најзначајниот објект на археолошкиот локалитет Стоби.

Проектна програма беше изготвена од стручен тим (наведен погоре) во во кој покрај вработени од НУ Стоби, се вклучени стручни лица од соодветната област (архитектонски и градежни инжењери) во својство на надворешни соработници.

Врз основа на поставените програмски барања, на 26.04.2016 г. беше распишан Јавен конкурс бр. 1/16 со откуп на авторските права, за избор на идејно решение за заштитна покривна конструкција и презентација на комплексот Епископски базилики на археолошкиот локалитет Стоби, со рок за доставување на решенијата до 06.06.2016 г.

До наведениот рок, во просториите на НУ Стоби беа доставени три идејни решенија. Жири комисијата ги разгледуваше трите доставени решенија на 16.06.2016 и на 27.06.2016 г., по што состави Извештај со бр. 05-134/7 од 27.06.2016 г. во кој едногласно донесе ранг листа со која додели една прва и две трети награди. Првонаградениот труд ќе претставува основа за изработка на Основен проект. Известувањата за рангирањето на учесниците на конкурсот се испратени на 08.07.2016 г.

Во втората половина на годината беше реализирана исплатата на судскиот превод на извештајот од жири комисијата и известувањата до првонаградениот, исплата на хонорари на надворешните членови од жири-комисијата и наградите за учесниците во конкурсот.

Исто така, со Решение бр. 09-134/20 од 13.09.2016 г. беше составен стручен тим од конзерватори и документатори во состав:

- Томе Филов, надворешен соработник, овластен конзерватор за мозаик, член
- Владимир Симеонов, надворешен соработник, овластен конзерватор за мозаик, член

- Илија Бошков, надворешен соработник, археолог, член
- Љупка Иванова, надворешен соработник, археолог, член

Задачата на стручниот тим беше да извршат уредување и чистење на просторот на нартексот по враќањето на мозаикот оваа година, изработка на техничка и дескриптивна документација за истиот по завршениот процес, потоа увид во состојбата и документација на мермерните архитектонски елементи кои се складирани во атриумот, нартексот и северниот брод на базиликата. Овие активности беа неопходни заради продолжување на постапката со изготвување на Основен проект за заштитна покривна конструкција и презентација на Епископската базилика во Стоби, во кој е предвидена реконструкција на олтарната преграда со мермерните елементи на презвитериумот, како и преградните парапети меѓу бродовите, како и точно позиционирање на патеките за движење на посетителите особено тие предвидени врз мозаиците.

Врз основа на одбраното Идејно решение и врз основа на погоре споменатиот увид, изготвена е Проектна програма за изработка на Основен проект за заштитна покривна конструкција и презентација на комплексот Епископски базилики со крстилница на археолошкиот локалитет Стоби бр. 09-266/2 од 20.12.2016 г.

За подготовка на Проектната програма за изработка на Основен проект за заштитна покривна конструкција и презентација на комплексот Епископски базилики со крстилница на археолошкиот локалитет Стоби, со Решение бр. 09-266/1 од 12.09.2016 г. е формиран стручен тим во состав:

- проф. д-р Јасмина Хациева-Алексовска, д-р, надворешен соработник, претседател

- проф. д-р Предраг Гавриловиќ, д-р, надворешен соработник, член
м-р Зоран Павлов, историчар на уметност, надворешен соработник, член.

Заради недостаток на време, спроведување на постапката за јавна набавка за избор на најповолен понудувач – проектант за изработка на Основниот проект се планира во почетокот на 2017 г.

Финансискиот извештај (Образец 3) за реализација на проектот е во прилог.

II. Проекти на Владата на Република Македонија во надлежност на НУ Стоби:

Министерството за култура учествува во финансирање на проект: **изготвување и реализација на Основен проект за ургентна санација и регулирање на коритото на р. Црна на потегот на археолошкиот локалитет Стоби**, во согласност со Програмата за работа на Владата на Република Македонија за 2014-2018 г. (Годишен договор бр. 34-1960/5 од 30.03.2016 г.

- Носител на проектот: НУ Стоби

- Финансиски средства: Министерство за култура

- Решение бр. 34-1960/6 од 12.04.2016 г. за преведување на средства во износ од 2.212.286 (два милиони двесте и дванаесет илјади двеста осумдесет и шест) денари.

- *Наративен извештај:*

- Во врска со Извадокот од Нацрт записникот од Педесет и шестата седница на Владата на Р. Македонија бр. 42-1015/1 од 17.2.2015 г., точка 134 со кој се укажува на НУ Стоби да покрене постапка за реализација на проектна програма со цел трајно решавање на проблемот со коритото на Црна Река на потегот на археолошкиот локалитет Стоби и објавување тендер за избор на проектантска фирма која ќе го изработи Основниот проект за ургентна санација и регулирање на коритото на Црна река на потегот на археолошкиот локалитет Стоби во должина од околу 650 м.

- Огласот на јавна набавка за избор на најповолен понудувач за изготвување на Основен проект за ургентна санација и регулирање на коритото на Река Црна на потегот на археолошкиот локалитет Стоби во должина од околу 650 м е објавена на 11.06.2015 г. со број на оглас 01/2015.

- Избраниот економски оператор: Друштво за градежништво, промет и услуги ГЕИНГ Кребс унд Кифер Интернешнл и др. ДОО Скопје го изготви Основниот проект со тех. бр. ПД_136_08/15 со неопходните придружни елаборати и го достави во просториите на НУ Стоби во печатена и електронска форма на 04.03.2016 г.

- По спроведената постапка за избор на фирма за ревизија на проектот за најповолен економски оператор е избрано Друштво за проектирање, инженеринг, трговија и услуги Хидро Градежен Инженеринг ДОО Скопје, кој го достави Ревидентскиот извештај со тех. бр. Р-14/16 на 11.03.2016 г.

- НУ Стоби испрати Барање насоки за натамошно постапување во врска со инженерции на НУ Стоби и неопходните одобренија во врска со реализацијата на проектот бр. 03-128/3 од 07.06.2016 г.

- УЗКН достави до НУ Стоби Одоговор со бр. 08-22043/2 од 22.07.2016 г. во кој е наведено дека е неопходно да се побараат заштитно конзерваторски услови од УЗКН, кои претходно треба да ги изработи Националниот конзерваторски центар доколку по наша проценка станува збор за заштитено подрачје.

- Заради сè уште нерешениот проблем со УЗКН во врска со надлежностите на НУ Стоби во делот на интегрираната заштита, понатамошната реализација на проектот е одложена за 2017 г.

- До Владата на Р. Македонија е доставена информација за вкупната сума неопходна за реализација на проектот.

Финансискиот извештај (Образец 3) за реализација на проектот е во прилог.

III. Меѓународна соработка:

I. Реализација на меѓународна работилница: Конзервација и документација на културното наследство на Стоби:

- Работилница за конзервација и документација на римска керамика и стакло:

- *Носител на проектот:* НУ Стоби

- *Финансиски средства:* Фондација Балканско наследство, Р. Бугарија

- *Сметка на донации:* 78512, вкупно обезбедени средства 750.638 (седумстотини и педесет илјади честотини триесет и осум) денари. Пренесено салдо од 2015 г. изнесува 437,00 (четиристотини триесет и седум) денари.

- *Временска рамка и динамика на реализација:* 04-24 јуни 2016 г.

- *Стручен тим:* За реализација на проектот, директорот на НУ Стоби донесе Решение бр. 04-171/6 од 03.06.2016 г. со кое за раководител и координатор на работилницата се назначува Билјана Јанкуловска Пеева, овластен конзерватор за керамика и стакло на работно место конзерватор за керамика во НУ Стоби.

- *Наративен извештај за школата за конзервација и документација на римска и доцноантичка керамика и стакло*

Во седмата година од воспоставената соработка со невладината организација Фондација Балканско наследство од Стара Загора, Р. Бугарија во наведениот период беше реализирана меѓународна летна работилница за конзервација и документација на римска керамика и стакло. Работилницата за керамика трае две недели, а во текот на третата недела се одвива краток курс за конзервација на стаклени садови.

Информации за школата беа објавени на интернет страницата на Фондацијата Балканско наследство, НУ Стоби и повеќе интернет страници во САД и Европа. Примањето и оцената на подобноста на апликантите за школата го врши Фондацијата Балканско наследство од денот на објавување на огласот на интернет страниците. Работата на НУ Стоби почнува со пристигнување на апликантите во Стоби. Работилницата е организирана на база на самофинансирање на учесниците.

Учесниците во работилницата за конзервација и документација на римска керамика за возврат добиваат двонеделен курс за процесите на документација, чистење, сортирање, конзервација и инвентарирање на предмети од керамика. Оваа година беа пријавени вкупно 4 учесници, две од

Канада, Јапонија и САД. Процесот на конзервација и едукација се одвива под надзор на Билјана Јанкуловска, овластен конзерватор за керамика и стакло во НУ Стоби, а од страна на фондацијата Балканско наследство м-р Ангела Пенчева.

Вкупно 17 керамички садови беа предвидени за изведување на превентивна заштита, чистење и составување со реверзибилно лепило. Во првата недела, учесниците во школата имаат краток курс во кој се обучуваат на процесите за превентивна заштита на ново изработени глинени садови, а потоа во втората недела истите процеси ги применуваат на оригиналните садови.

Третата недела е организиран краток курс за конзервација и реставрација на стаклени садови. Заради специфичноста на садовите и конзерваторските третмани на предмети од стакло, курсот практично се изведува на нови стаклени садови, а не на оригинали. И покрај тоа учесниците во продолжениот курс се стекнуваат со основни знаења за процесите на конзервација и реставрација на стаклени садови.

Во рамки на школата беа организирани предавања поврзани со проблематиката на конзервација и реставрација на римска и доцноантичка керамика и стакло, како и со културната историја на Стоби и Македонија. Беа организирани три екскурзии: до Охрид, Битола, Пела и посета на керамичарска работилница во Велес.

Организирањето на летните школи за конзервација и документација на римска и доцноантичка керамика е корисно за развојот на локалитетот од повеќе аспекти: покрај фактот што школата е целосно самофинансирачка и овозможува конзервација и документација на садовите кои се дел од збирката на НУ Стоби, преку школата се врши промоција на културното наследство на Стоби и Македонија во светски рамки, а остатокот од собраните донации овозможуваат поддржување на други проекти или потреби на НУ Стоби.

- Работилница за конзервација, реставрација и документација на римски мозаици:

- *Стручен тим:* За реализација на проектот, директорот на НУ Стоби донесе Решение бр. 04-171/5 од 03.06.2016 г. за раководител и координатор на работилницата се назначува Мишко Тутковски, овластен конзерватор за мозаик на работно место документатор во НУ Стоби, со Решение бр. 03-171/8 од 03.06.2016 г. за асистент е назначен Томе Филов, овластен конзерватор за мозаик, надворешен соработник.

- *Наративен извештај за работилницата за конзервација на римски мозаици*

Во втората школа наменета за конзервација и документација на римски мозаици, учесниците се здобиваат со практично знаење за процесите на конзервација, реставрација и документација на мозаици под надзор на Томе

Филов и м-р Мишко Тутковски. Во проектот учествуваа 10 учесници од Канада, САД, Англија, Јапонија и Шпанија.

Во текот на школата учесниците работеа на конзервација на мозаикот во нартексот на Епископската базилика, тековен проект на НУ Стоби (види погоре во Извештајот, точка 4). Во рамки на работилницата беа конзервирани и реставрирани 4 фрагменти од мозаикот. Четирите фрагментите се исчистени од стариот дерутиран малтер и излиени во нов варов малтер и поставени на стабилна подлога – алуминиумско саќе. Во текот на работатата се изготвува комплетна дескриптивна, техничка и фотодокументација на целиот процес. Три од учесниците кои минатата година го поминаа основниот курс, оваа година имаа прилика да учествуваат во превентивната заштита на мозаикот во објектот Казино, во рамки на напредниот курс на оваа работилница.

Дополнителната недела во рамки на школата за мозаици беше наменета за краток курс за конзервација на фрескоживопис. Во рамки на школата беа организирани предавања поврзани со проблематиката на конзервација и реставрација на мозаици и фрески, како и со културната историја на Стоби и Македонија. Беа организирани три екскурзии: до Охрид, Битола и Пела.

Придобивките од организирање на летните школи се повеќекратни. Освен тоа што на овој начин проектот целосно се самофинансира, односно се набавуваат сите конзерваторски материјали и опрема, се подготвуваат и печатат прирачници, се обезбедуваат сите услови за одвивање на школата во кампот (сместување и храна за учесниците во проектот), се организираат планираните екскурзии за учесниците, како и авторските хонорари за надворешните соработници, остатокот на средствата НУ Стоби ги користи за финасирање на други проекти и потреби на установата. Покрај тоа што реализацијата на школите помага во конзервација и документација на дел од движното и недвижното културно наследство на Стоби, допринесува и за светската афирмација на археолошкиот локалитет Стоби.

Финансиски извештај со остварени приходи и расходи (Образец 5) во прилог.

2. Реализација на меѓународна летна школа за археолошки истражувања STOBI.EXC.16:

- *Носител на проектот:* НУ Стоби

- *Финансиски средства:* Фондација Балканско наследство, Р. Бугарија

- *Сметка на донации:* 78531

За реализација на школата се обезбедени вкупно 1.848.479 (еден милион осумстотини четириесет и осум илјади четиристотини седумдесет и девет) денари. Пренесено салдо од 2015 г. изнесува 815.132 (осумстотини и петнаесет илјади сто триесет и два) денари.

- *Временска рамка и динамика на реализација:* 26 јуни-30 јули 2016 г.

- Стручен тим:

д-р Силвана Блажевска, НУ Стоби, стручен раководител на истражувањата
м-р Гоце Павловски – археолог-кустос, НУ Стоби, заменик раководител и координатор од НУ Стоби

м-р Златко Кованчалиев – археолог-кустос, НУ Стоби, теренски инструктор

м-р Јован Радњански – археолог-кустос, НУ Стоби, теренски инструктор

Милена Решкова – кустос-нумизматичар, НУ Стоби

Димитар Николовски – археолог-документатор, НУ Стоби

Замир Мехмеди – документатор-техничар, НУ Стоби, техничка документација

Емилија Митева – конзерватор за метал, НУ Стоби, во својство на технички документатор

Илија Бошковски – археолог, надворешен соработник

д-р Александра Папазовска – археолог виш кустос, Археолошки музеј на Македонија, надворешен соработник

Раде Атанасов, археолог кустос од ЛУ Музеј-Галерија Кавадарци

Сашко Темелков, дипломиран археолог – надворешен соработник

Филип Витанов – апсолвент на Архитектонски факултет, технички документатор

д-р Џорџ Беван – професор на Универзитетот Квинс во Канада, раководител на програмата за напредна фотодокументација (фотограметрија)

м-р Ангела Пенчева – докторант на Универзитетот во Берлин, координатор на школата од Балканско наследство

м-р Миглена Рајковска – архитект, докторант на Нов Бугарски универзитет, технички документатор во програмата за напредна фотодокументација

- Одобренија, стручна контрола, стручен надзор, извештаи:

- НУ Стоби до УЗКН достави Програма за археолошки истражувања во рамки на проектот Меѓународна летна школа за археологија STOBIEXC.16 бр. 08-202/1 од 13.06.2016 г.

- УЗКН издаде Дозвола за вршење археолошки истражувања УП 08-622 од 23.06.2016 г.

- НУ Стоби достави до УЗКН Известување бр. 08-202/4 од 24.06.2016 г. за откажување од жалба на издадената Дозвола за вршење археолошки истражувања.

- УЗКН изврши вонреден инспекциски надзор на ден 22.07.2016 г., за што достави Записник бр. ИП 1 бр. 12-97 од 27.07.2016 г.

- НУ Стоби достави Извештај бр. 08-202/21 од 18.11.2016 г. од извршените археолошки истражувања во рамки на проектот до УЗКН.

- Наративен извештај

Во седмата година од воспоставената соработка со невладината организација Фондација Балканско наследство од Стара Загора, Бугарија во наведениот период беше реализирана меѓународна летна школа за археолошки истражувања во кои учествуваа вкупно 22 студенти од САД, Канада, Индија,

Австралија, Шпанија, Велика Британија и Кина. Од вкупниот број учесници 14 учествуваа во двете сесии, додека пак 8 во една двонеделна сесија и тоа 5 во првата и 3 во втората. Студентите добиваат академски кредити за поминатата обука за теренска работа од Универзитетот Квинс од Канада и од престижниот Универзитет Калифорнија (UCLA) во Лос Анџелес.

Стручниот тим беше поделен на две групи, односно истражувањата се се изведуваа на две локации: на просторот меѓу Теодосијанската палата и т.н. Затвор и на Западната некропола. На просторот меѓу Теодосијанската палата и т.н. Затвор се продолжи со истражување на објектот составен од три простории, кој датира од крајот на 6-от век од н.е. Во текот на работата студентите се запознаваат со сите процеси кои подразбираат едно археолошко истражување, од теренска работа до подготовка на потребната дескриптивна, техничка и фотодокументација и обработка на откриениот движен материјал. Проф. д-р Џорџ Беван од Универзитетот Квинс, Канада вршеше обука на учесниците во школата за изготвување на напредна фотограметриска документација. Стручниот тим кој работеше на Западната некропола во текот на месец јули истражи вкупно 32 нови погребувања, кои дадоа нови информации за погребувањата и нов движен материјал.

Едукативната програма во рамки на школата е забогатена со организирани предавања поврзани со историјата и археологијата на Стоби и Македонија, и со три екскурзии: до Охрид, Битола и Пела.

Организирањето на меѓународната летна школа за археологија е корисно за развојот на локалитетот од повеќе аспекти: покрај фактот што школата е целосно самофинансирачка и овозможува истражување на Стоби и дбивање на нови сознанија и нов движен материјал, преку школата се врши промоција на културното наследство на Стоби и Македонија во светски рамки.

Дел од обезбедените финансиски средства се наменети за реализација на самата школа и обезбедување на сите неопходни услови за нејзино одвивање според програмата на школата, додека пак остатокот од собраните средства овозможуваат поддржување на други проекти или потреби на НУ Стоби (набавки на опрема и канцелариски мебел).

Финансиски извештај со остварени приходи и расходи (Образец 5) во прилог.

3. Амбасадорски грант за заштита на културното наследство за проект: Конзервација на Крстилницата на Епископската базилика.

- Носител на проектот: НУ Стоби

- Финансиски средства: Амбасадата на САД во Р. Македонија

- Сметка на донации: 78565

Во втората половина од годината се префрлени 1.533.721 (еден милион петстотини триесет и три илјади седумстотини дваесет и еден) денар.

- Наративен извештај

Во декември 2015 г. НУ Стоби подготви апликација за јавниот повик за доделување на Амбасадорскиот грант за заштита на културното наследство за 2016 година, кој го доделува амбасадата на САД во Р. Македонија. Во јули 2016 г. амбасадата го извести НУ Стоби дека грантот за предложениот проект е одобрен.

Грантот е наменет за конзервација на Крстилницата на Епископската базилика во Стоби, поточно за конзервација на мозаикот, археолошки истражувања под мозаичниот под, конзерваторско-реставраторски работи и анастилоза на дванаесетте мермерни столбови кои го држеле балдахинот над писцината и конзервација на самата писцина.

Церемонијата на свечено потпишување на грантот се случуваше на Стоби на 06.10.2016 г., на која покрај министерката за култура д-р Елизабета Канческа-Милевска и амбасадорот на САД во Р. Македонија, г-нот Џес Бејли, присуствуваа бројни колеги и претставници на медиумите.

Работите на непосредна заштита започнуваат во 2017 г.

IV. Останати активности:

1. Сопствени приходи од туристичка презентација на Стоби:

- *Финансиски средства*: приходи од продажба на влезници за посета на археолошкиот локалитет Стоби, сувенири и комерцијални копии.

- *Сметка од самофинансирачки активности*: 78710:

- вкупно приходи од влезници и сувенири и останати приходи **1.521.469** (еден милион петстотини дваесет и една илјада четрестотини шеесет и девет) денари.
- пренесено салдо од 2015 г.: **140.474** (сто и четрестотини илјади четрестотини седумдесет и четири) денари.

Археолошкиот локалитет Стоби го посетуваат туристи главно во периодот од април до ноември, при што најголем интензитет на туристи е забележан во мај и јуни и септември-октомври. Археолошкиот локалитет Стоби го посетиле вкупно 13.200 посетители, од кои 6074 домашни и 6291 странци. Од вкупниот број на посетители, 835 бесплатно го посетиле локалитетот, и тоа: 312 домашни и 523 странски туристи.

Во бројката на домашни туристи кои бесплатно го посетиле локалитетот влегуваат следните категории: деца од социјално загрозени семејства и лица со инвалидитет кои се ослободени од плаќање.

Во бројката на странски туристи кои бесплатно го посетиле локалитетот влегуваат колеги археолози кои се ослободени од плаќање и посетители со ICOMOS картички. Од значајните посети на Стоби оваа година би ги издвоиле посетата на Неговата Еминенција Кардинал Пјетро Паролин, Државен секретар на Светиот Престол на 19.03.2016 г., 200 гости на Есенската сесија на

парламентарното собрание на ОБСЕ кои го посетиле локалитетот на 02.11.2016 г.

Од продажба на влезници се обезбедени вкупно 1.049.679,00 (еден милион четириесет и девет илјади шестотини седумдесет и девет) денари, додека пак од продажба на комерцијални копии и сувенири 331.316 (триста триесет и една илјада тристотини и шеснаесет) денари.

Финансиски извештај со остварени приходи и расходи (Образец 5) во прилог.

2. Презентации и настани

- Работна посета на министерката за култура д-р Елизабета Канческа Милевска.

На 09.06.2016 г. министерката за култура д-р Елизабета Канческа Милевска во придружба со преставници од медиумите го посети археолошкиот локалитет Стоби во која прилика се запозна со активностите од тековните и завршените проекти.

- Учество на конференција во чест на проф. емеритус Елизабет Гебхард.

На покана на Конектикат колеџот во Хартфорт, Конектикат, САД д-р Силвана Блажевска и м-р Гоце Павловски уествуваа со свои трудови на конференцијата во чест на професор емеритус Елизабет Гебхард во октомври 2016 година. Професор Елизабет Гебхард е почитуван археолог и истражувач на Стоби, поточно на театарот во Стоби во текот на 1970-те години и член на стручниот тим на проф. Џејмс Вајсман. Театарот во Стоби е нејзин долгогодишен предизвик за кој објавила приличен број на научни трудови. Средствата за учество на конференцијата беа обезбедени од Конектикат колеџот во Хартфорт и НУ Стоби.

- Годишна археолошка изложба.

НУ Стоби учествуваше на Годишната археолошка изложба во декември 2016 година поставена во НУ Археолошки музеј на Македонија, во организација на УЗКН. На изложбата беа претставени 100 најзначајни предмети од движниот археолошки материјал откриен во рамки на капиталните проекти во периодот 2009-2014 г. Изложбата ја подготвија вработените кустоси во Стоби: м-р Златко Кованчалиев, м-р Јован Радњански, Гоце Павловски и Димитар Николовски - археолог документатор.

Стоби, 06.02.2017 г.

Силвана Блажевска
директор

парламентарното собрание на ОБСЕ кои го посетиле локалитетот на 02.11.2016 г.

Од продажба на влезници се обезбедени вкупно 1.049.679,00 (еден милион четириесет и девет илјади шестотини седумдесет и девет) денари, додека пак од продажба на комерцијални копии и сувенири 331.316 (триста триесет и една илјада тристотини и шеснаесет) денари.

Финансиски извештај со остварени приходи и расходи (Образец 5) во прилог.

2. Презентации и настани

- *Работна посета на министерката за култура д-р Елизабета Канческа Милевска.*

На 09.06.2016 г. министерката за култура д-р Елизабета Канческа Милевска во придружба со преставници од медиумите го посети археолошкиот локалитет Стоби во која прилика се запозна со активностите од тековните и завршените проекти.

- *Учество на конференција во чест на проф. емеритус Елизабет Гебхард.*

На покана на Конектикат колеџот во Хартфорт, Конектикат, САД д-р Силвана Блажевска и м-р Гоце Павловски уествуваа со свои трудови на конференцијата во чест на професор емеритус Елизабет Гебхард во октомври 2016 година. Професор Елизабет Гебхард е почитуван археолог и истражувач на Стоби, поточно на театарот во Стоби во текот на 1970-те години и член на стручниот тим на проф. Џејмс Вајсман. Театарот во Стоби е нејзин долгогодишен предизвик за кој објавила приличен број на научни трудови. Средствата за учество на конференцијата беа обезбедени од Конектикат колеџот во Хартфорт и НУ Стоби.

- *Годишна археолошка изложба.*

НУ Стоби учествуваше на Годишната археолошка изложба во декември 2016 година поставена во НУ Археолошки музеј на Македонија, во организација на УЗКН. На изложбата беа претставени 100 најзначајни предмети од движниот археолошки материјал откриен во рамки на капиталните проекти во периодот 2009-2014 г. Изложбата ја подготвија вработените кустоси во Стоби: м-р Златко Кованчалиев, м-р Јован Радњански, Гоце Павловски и Димитар Николовски - археолог документатор.

Стоби, 06.02.2017 г.

Силвана Блажевска
директор